

Gerhard Hecklinger, később pedig Gnab, budapesti német konzul állott.

Ilyen előzmények után a Kulturverein kebelében működő egykori törpe pángermán kisebbség rohamosan előretört és lassan abszolút többségre tesz szert. Az egyesület magyarbarát szárnya, melynek élén Gratz Gusztáv volt miniszter, az ismert történelemtudós áll, és a nagy német frakció között a legutóbbi időben éles harc fejlődött. Ennek folyamán a Kulturverein nemzetiszocialista tagjai külön szervezetbe, a *Volksdeutscher Kameradschaftsbund*-ba tömörültek. Gratz Gusztáv ezekre a tünetekre hivatkozva megállapítja a *Magyar Szemle* áprilisi számában: „Mind világosabbá válik, hogy az egyesületben (a Kulturvereint érti.) létezik egy külön szervezet, mely külföldi óhajra igyekszik a magyarországi németiséget politikailag megszervezni a magyarság ellen“

Míg a Kulturverein nemzetiszocialista fedőszervvé alakul át, a Kameradschaftsbund a svábság nemzeti-szocialista élcsapata. Utóbbinak öt pontba sűrített követelései a következők: 1. A német kisebbséget el kell ismerni jogi személyként és néprészként; 2. rendezni kell a német iskolák kérdését: német tanítóképző intézetet, német közép- és főiskolákat kell felállítani; 3. teljes sajtó- s gyülekezési szabadság; 4. német szemináriumból kikerült német papok; 5. csak egy a német kisebbséget védő német párt tűrhető.

A dunántúli nagynémet propagandának természetesen erős fegyvere a sajtó. A dr. Basch szerkesztésében Szombathelyen megjelenő *Günser Zeitung* képviseli a belföldi németnyelvű lapok közül legtisztábban ezt az irányzatot, bár a kormány sajtópolitikája, ujabban némi tónusbeli engedelményekre kényszeríti. A lap olvasótábora így is erősen gyarapodik, különösen az Anschluss óta, az államhű *Politisches Volksblatt* és a Sopronban megjelenő semleges *Ödenburger Zeitung* rovására. A belföldön előállított németnyelvű sajtótermékek azonban sokkal kisebb szerepet játszanak a propaganda terén, mint a külföldről importált röpiratirccdalom és az ingyen osztogatott birodalmi német lapok.

(Mosonyi Ferenc)

A KATHOLICIZMUS FRANCIAORSZÁGBAN. Katholikusknak lenni Franciaországban néhány évtizeddel ezelőtt még politikailag annyit jelentett, mint konzervatívnek, ha ugyan nem reakciónak lenni, ellenszenvet a laikus köztársasággal, visszasíratni a lilomos királyságot. A Dreyfuss-ügy idején a katolikus értelmiségnek csak igen kis csoportja mert együttthaladni a Dreyfussard baloldallal. Azóta, különösen az utóbbi időkben, katolikusknak lenni Franciaországban egyre inkább annyit jelent, mint összeegyeztetni a hitbuzgóságot a szabadságszeretettel, az evangéliumot a nagy forradalom eszméivel, a hagyományhűséget a mind nagyobbfokú szociálpolitikai reformvággyal.

A mozgalom, amelyet baloldali vagy demokratikus politikai katolicizmusnak nevezhetnénk néhány áldozatkész és konok író és gondolkodó szívós működésének az eredménye. Működésüket a hivatalos egyház sokáig nem nézte jó szemmel. Maritaint még nem is rég állandóan fenyegette az a veszély, hogy műveit indexre teszik, ma ez a veszély nem fenyegeti sem őt, sem társait. A tanítás, amit bátran és bölcsen hirdetett, szinte már a hivatalosság pecsétjét viseli magán. Verdier bíboros — egyike ma a legnépszerűbb franciáknak — jóindulatába fogadta őt és társait. Pacelli bíboros érdeklődéssel forgatja műveiket, a francia és nemcsak a francia közvéleményben gyökeret vertek eszméik.

Mi az oka ennek a fordulatnak? Mi az oka annak a világtörténelmi

jelentőségű ténynek, hogy a katolicizmus antidemokratikus tényezőből demokratikus, konzervatív tényezőből haladó tényezővé válik?

A változásnak, e nagyjelentőségű folyamatnak oka az az elméleti igazság és egyben tapasztalati tény, hogy a vallás gyakorlatának szabadsága nem fér össze azokkal az államszervezeti formákkal, amelyeket totális államnak nevezünk.

A tapasztalás szinte fölösleges, annyira nyilvánvaló a totális, az etatista, az önelvű államnak *már a fogalmából* is, hogy nem egyeztethető össze az egyház, a vallás igényeivel és követelményeivel. A totális állam az az állam, amelynek minden polgára testével-lelkével az államé. A totális állam polgára nem egyéniség, akinek isteni és emberi joga az, hogy gondolkozzék és bíráljon. A totális állam polgára nem a társadalmi szerződés polgára, nem az a polgár, aki önmaga anyagi és szellemi érdekeinek védelmére önként és becsülettel embertársaival szövetezik, hanem nevezzük a nevének: szolga, mégpedig nem metafizikai hatalmak, nem az Isten szolgája, hanem Fűhrereké, akiket nem mozdíthat el helyükről, akiket bíráltnia és megtámadnia a totális állam erkölcsé szerint nagyobb bűn, vétkesebb véték, mintha istenét káromolná.

A totális állam elkobozza az egyén szabadságait, mert nem ismeri el az egyént. Nem az első eset a világtörténelem folyamán, hogy ezt a jog elkobozást, ezt az egyén megsemmisítést a kereszténység, a vallás, a művelődés állítólagos védelmében akarják végrehajtani. A mai totalizmusok csirája meg van az elmúlt három század felvilágosodott abszolutizmusában, nem véletlen azonban, hogy a pápaság ép' ezidőben volt talán a leggyengébb, nem véletlen, hogy a jezsuitákat ép' ezidőben szüntették be, nem véletlen, hogy a felvilágosodott autokraták, akik megkérdésük és beleegyezésük nélkül akarták boldogítani az embereket és keresztényekké tenni a nem keresztényeket, minduntalan viszályban álltak az egyházzal, pápával és híveik lelkiismeretével!

Az új totális államrend különböző megnyilvánulásai kezdetben fel tudták kelteni egyes egyházi körök és hívők rokonszenvét. A totális állam hívei kereszteshadjáratot hirdettek a bolsevizmus ellen. El tudták felejtetni egy ideig az egyház évszázados tapasztalatait, el tudták homályosítani sokakban azt az eleve való igazságot, hogy „egyszerre két úrnak nem lehet szolgálni“. A totális államnak voltak és vannak katolikus hívei, akik azt hiszik, hogy el lehet kobozni az embertől minden szabadságot, a gondolkodás, a véleménynyilvánítás, a sajtó, a gyülekezés, a szervezkedés szabadságát és mégis vagy ép' ezért meg lehet tartani, sőt meg lehet erősíteni az egyház tekintélyét és a vallás szabadságát.

Az utóbbi évek története nem őket, hanem a francia írókat és gondolkodókat igazolta. Maritain, aki most röviden és velősen állapítja meg, hogy a „diktátor előbb-utóbb összeütközésbe kerül a vallással“, az „Égő aggodalommal“ kezdetű pápai enciklikát igazolja, amely ékesszóloán ítélte el a sztatolatríát, vagyis az állam bálványozást.

A vallásszabadság emberi jog. A katolicizmust ezért az emberi jogért való küzdelem el fogja vezetni az összes emberi jogokért való küzdelemhez. (ff.)

AZ AMERIKAI REGÉNY, ellenére minden egyéb látszatnak, még mindig nem az „igazi“ Sőt: hosszú nemzedékek tűnnek még el, míg megszületik az igazi amerikai regény. Mindenesetre megdöbbentő az Amerikában megjelenő könyvek tömege, az írók száma, valamint azok száma is, akik jól irnak, ellentétben azokkal, kik nagyon jól irnak.